
В.Е. Туренко,
аспірант НПУ імені М.П. Драгоманова

«АГАПІЧНИЙ СЛОВНИК» В ДАВНЬОГРЕЦЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ ТА ЛІТЕРАТУРІ: ВІД ГОМЕРА ДО НОВОГО ЗАВІТУ

*«Етимологія αγαπάω досі
є таємницею та загадкою»
Д.Буазак*

Давньогрецька мова, як жодна інша з європейських мов, надзвичайно багата на «слова любові». Кожне з них має специфічні конотації, фундаментальні особливості, які властиві саме йому. Багатоманіття значень та конотацій кожного з них ще з давніх-давен привертала увагу дослідників та мислителів. Одним з таких слів є агапе.

Наукові доробки дослідників з давньогрецької мови, антикознавців та філософії любові Р.Апресяна, Е.Бузака, У.Венстрома, О.Зубец, В.Малахова, А.Мура, А.Нігрена, В.Соловійова, П.Флоренського стали джерельною базою нашого дослідження. Однак в них відсутній комплексний та систематичний аналіз еволюції цього слова та спільнокореневих з ним слів в античній філософській традиції та літературі. Через це, **метою** нашої студії – спроба реконструювати еволюцію цього поняття в давньогрецькій культурі у період від Гомера до виникнення християнства.

Поставлена вимагає від нас вирішення таких **завдань**:

- 1) Проаналізувати походження та специфіку «агапе»;
- 2) Дослідити «агапічний» словник» в текстах докласичної доби давньогрецької культури;
- 3) Висвітлити конотації лексем «агапічного словника» в платонівських та арістотелівських творах;
- 4) Проаналізувати причини та наслідки появи «агапе» в елліністичну добу.

Походження та специфіка слів «агапічного словника»: загальна характеристика.

В сучасній науці загальноновизнаним є те, що слово «агаре» утворено на основі дієслова «агарао» («агарасо»), яке означало:

приймати доброзичливо, пестити, ставитися з любов'ю, а також високо цінувати, віддавати перевагу. П.Флоренський, який намагався на основі сучасних йому досліджень головним чином німецьких авторів з'ясувати етимологію цього слова, вказує на спроби вивести його зі слів, що позначали здивування, захоплення, здивування, гордість, радість і т.ін., однак вже на початок ХХ ст. необґрунтованість тих гіпотез стала очевидною [2, 32].

П.Флоренський зазначає, що «*αγαλάν* (як одне з найдавніших з «агапічних слів») вказує на любов розсудливу, що ґрунтується на оцінці любимого, і тому не пристрасну, не гарячу і не ніжну. В *αγαλάν* менше відчуттів, звичок або безпосередньої схильності, ніж переконань. Загалом серед слововживання дієслів любові, *αγαλάν* є вислів найслабший і найближче підходить до нашого «цінувати», «поважати». І, чим більше місця дістає розум, тим більш слабшає роль почуття. Тоді *αγαλάν* може значить далі «цінувати правильно, не переоцінювати». Через те, що оцінка є порівняння, вибір, то *αγαλάν* включає в себе поняття вільного, обирає напрямки волі. Було б цікаво, пише П.Флоренський, усвідомити етимон слова, яке ми розглядаємо, але, на жаль, дослідження кореня слова «*αγατάω*» не дали жодних рішучих або навіть скільки-небудь стійких висновків» [8, 397].

Філософ зазначає також, що «за Шенкелем, *αγατάω* пов'язано з *ἀγατα* – дивуюсь, захоплююся і, можливо, з *ἀγή* – здивування, подив, *ἀγανός* – гідний здивування, благородний, *ἀγάλλω* – прославляю, прикрашаю, *γαίω* – пишаюся, радію, *γάνυμαι* – радію, веселюся і з латинськими *gau*, *gaudium*, *gaudere*. Якщо дійсно так, то *ἀγαταν*, очевидно, означає «мати свою радість в чому-небудь». Але є й інші пояснення [8. 398]. Як підреслює Е.Бузаказ: за Прелльвіцом, *ἀγαταν* – з *ἀγα* (або *ἀγαν*), тобто «вельми», «дуже», що входить до *λαομαῖ* – беру, здобуваю, так що *ἀγαταν* – «вельми брати» [в розумінні – охоче, жадібно]. Однак ця гіпотеза Прелльвіца відкинута в подальших дослідженнях Вругмапна, Фіккі і Лагеркранц. Підводячи підсумки, автор новітнього етимологічного словника підкреслює, що етимологія *αγατάω* – є досі таємницею та загадкою [10, 6].

У науковій західній літературі, зазначає Р.Апресян, існувала думка, що інколи висловлювалась авторитетними вченими, згідно з якою слово «агаре» вперше зустрічається і міститься лише в тексті

Нового Заповіту¹. Слово «ἀγάπη/agape» іноді навіть виводиться з назви спільних трапез перших християн, хоча для останніх використовувалося всього лише це ж слово, але у множині (ἀγάλα/agarai). Проте, слова в давньогрецькій мові, які однокореневі з «агаре» (це більше 10) [11, 6–7], зустрічаються, хоча і не так часто, в античних текстах (близько 50 разів). Тому, ті, хто стверджує, що класичні автори не вживають слово «агаре», мають на увазі лише те, що в античних текстах зустрічаються споріднені з «агаре» слова, але не саме це слово. Ми розглянемо детально авторів, які, на наш погляд, найбільш повно відобразили багатоманіття конотацій слів «агапічного словника».

Конотації «агапічного словника» в докласичну добу.

Першими в даному контексті розглянемо епоси Гомера, які визначили багато в чому розвиток античної культури, мови та філософії. Хоча деякі джерела стверджують, що «агареn» з'являється двічі в «Одіссеї», слово насправді не використовується там. В ньому присутні головним чином дві форми слова агапе: «агарêton» і «агаразомеnoi». «Агарêton» можна знайти в книзі 5 «Одіссеї» і означає «улюблений» або «люб'язний». «Агаразомеnoi» можна знайти в книгах 7 і 17 «Одіссеї» і означає воно «розчулення».

В гомерівських епосах, на нашу думку, можна віднайти два фундаментальні вектори розуміння вживання слів «агапічного словника».

І вектор: приймати ласкаво, пестити, надавати любов. У Гомера відповідні словоформи зустрічаються у значеннях, дуже близьких до φιλία/philía і στωρή/storge [Od. V 18–19; VII :32–33; XVII: 35].

Так, в епосах Гомера можна віднайти такі смисли слів, які близькі до цього контексту:

а) батьківська любов: «Милий синку мій! Ну як ти – улюблений [ἀγαπητός], єдиний – як ти» [Od. II 365]; «Нині ж милого [ἀγαπητόν/агарêton] сина задумують умертвити.» [Od. V 18]; «З очей його сльози лилися ясно. Так само, як старим батьком буває любовно (ἀγαλάζη) пестимий» [Od. XVI:17]; «Синоm єдиним, милим

¹ Див. наприклад: 1) Bullinger E.W. A Critical Lexicon and Concordance to the English and Greek New Testament: Together With an Index of Greek Words, and Several Appendices [1908]; 2) Grand Rapids (USA): Kregel Academic & Professional, 1999. P.145, 469; 3) MacGregor G. [Dictionary](#) of Religion and Philosophy. New York: Paragon House, 1989. P.12

(ἀγαλήτῳ), – прекрасним, як зірочка в небі» [Il. VI:401].

б) подружня любов: «Не дражнись, не сердься на мене, що не відразу я не віднеслась люб'язно (ἀγάπησα/agarasa) до тебе, як тільки тебе побачила» [Od. XXIII: 214].

с) любов між друзями: «Кинулися обидва в сльозах до Одиссея, обняли руками, у голову, в плечі любовно (ἀγαπαζόμενοι/agarazomenoi) і палко його цілували» [Od. XXI:223–224].

І вектор, лексеми «агапічного словника» мають наступні конотації – високо цінувати, віддавати перевагу, задовольнятися.

а) бути задоволеним чимось [ἀγαπήξ /agaras] (Od.XXI:289)

Отже, здебільшого, лексеми «агапічного словника» у Гомера пов'язані з міжособистісними видами любові, вони сповнені ніжністю та ласкою незалежно від предмета любові – чоловік, діти, або друзі. Проте є застосування цих слів до життєвих потреб, наприклад, їжі (як це в останньому випадку). В останньому контексті агапе означає розумну любов, любов, яка виникає на основі оцінки будь-якої особливої риси люблячої людини, тобто її рис характеру і т.ін. Її людина може обґрунтувати, адже вона заснована на переконанні, а не на стихійних почуттях, звичках, це не любов «з першого погляду».

Цей аспект любові історично пов'язаний з адекватною оцінкою іншої особистості (оцінити правильно, не переоцінюючи), що лежить в основі взаємоповаги.

Αγάπη/агаре (якщо поки не брати до уваги християнську традицію герменевтики цього поняття) також, як і сторге, не являє собою схильності, про неї не можна навіть сказати, що це приязнь. Це ставлення, засноване на раціональному виборі, вольовому рішенні, і виявляється воно у шануванні, прихильності, високій оцінці об'єкта відносин [1, 28].

Після гомерівського епосу, хоча і зустрічаються тексти, в яких присутні лексеми «агапічного словника», проте це лише поодинокі випадки (Сафо, Демосфен, Демокрит, Горгій, Менандр, Ксенофонт, Фулідид, Піндар, Геродот та інші). Зазначимо основні з них:

α) Піндар – «А переможну радість в милому меді, любить (αγαλαζοντι) і тутешня честь» [Pind.I. 4(5).54].

β) Еврипід «Ефіопіки» – «любими (ἀγαλάζων) діти [Eur.Phoen.1327].

γ) Демокрит – Любовним доріканням може покласти край тільки любов (έρωτικῆν μέμψιν ἢ ἀγαπώμενῆ λύει) [55 B 271 DK].

δ) Демосфен, «Друга олінфська промова»: «Але очевидно, що це – правда, так як саме тих, кого звідси всі виганяли, як людей набагато більш розпусних, ніж всякі гасри, – наприклад, відомого державного раба Каллія і подібних йому людей, мімів, які потішають смішними жартами, і складачів сороміцьких пісень з насмішками над своїми ж приятелями – ось таких людей він любить (ἀγαλᾶ) і тримає біля себе [Dem.2.19].

ε) Сафо – «Є чудове дитя у мене. Вона схожа на квіточку золотисту, мила (ἀγαλάτα) Клеїда. Хай дають мені за неї всю Лідію, весь мій, милий Лесбос» [Sapph. 85]. Тут слово «ἀγαλάτα» взагалі вживається щодо гомосексуальної (лесбійської) любові.

Отже, ми бачимо всю багатогранність застосування агапічних слів: від батьківської любові і любові до людей до любові як чогось вищого та унікального в житті людського. До речі, думка Демокрита, про те, що фактично агапе може спинити певні прояви еросу (як от докори), суголосна з думкою П.Тилліха, що «агапе – це любов, що активно включається в любов...» [7, 157].

2) «Агапічні словники» в Платонівському та Аристотелівських корнусах.

«Грецькі письменники часів Платона та інші стародавні автори використовували форми цього слова для позначення любові чоловіка або сім'ї, або прихильність до тієї чи іншої діяльності, на відміну від філії (прихильність, яка може позначати як братство чи взагалі несексуальні відносини) і еросу (любові сексуального характеру, як правило, між двома нерівними партнерами, хоча розуміння Платоном еросу як любові до краси не обов'язково пов'язане із сексуальним)» [9].

В.Соловійов у праці «Життєва драма Платона» наголошує щодо неприйняття давньогрецьким філософом слова агапе: «Грецька мова не бідна на слова, що позначають любов, і якщо такий майстер думки і слова, як Платон, не користується термінами φίλια, ἀγάλη, στωριή, а говорить саме: Ερως – вираз, що належить до нижчої, тваринної, пристрасті, то стає зрозумілим, що вся протилежність у напрямку цих двох душевних рухів – стихійно-тваринного і духовно-людського – не скасовує реальної спільності в їх основі, найближчий предмет і матеріал. Любов, як еротичний пафос – у вищому або нижчому напрямку, все одно

несхожа на любов до Бога, на людинолюбство, на любов до батьків і до батьківщини, до братів і друзів, – це є неодмінно любов до тілесності...» [б, 229].

Однак, Платон використовує близько 20 разів це слово, причому контексти фактично в кожному з них різні. Наведемо деякі з них:

- a) прихильність (ἀγαλάω) до грошей [Resp. I 330b];
- b) піклування (ἀγαλάω) про дітей [Leg. XI 928a];
- c) вовки люблять (ἀγαλῶσιν) ягнят [Phaedr.241d];
- d) цінувати (ἀγαλάω) знедолених та бідних [Phaedr.257e];
- e) люблячи (ἀγαλᾶν) усі знання [Phileb.62d];
- f) Втім якщо хто хоч трохи краще за нас вміє вести людей вперед по шляху доброчесності, треба і тим бути задоволеним (ἀγαλητόν) [Prot. 328b];
- g) задоволений (ἀγαλῶσι) своєю участю [Gorg.483c];
- i) цінувати (ἀγαλῶμενα) каміння [Phed.110d];
- j) потяг (ἀγαληθείη) один до одного [Lys. 215a];
- k) бути задоволеним (ἀγαλῶν) від розмови [Resp. 450a];
- l) любов (ἀγαλησις) – це найвище визнання [Def.413b];
- m) Хто не має потягу до чогось, той не любить (Ὁ δὲ μὴ ἀγαλῶν, οὐδ' ἄν φιλοῖ) [Lys.215b];

Таким чином, конотації «агапічного словника» фактично не змінились, але є досить цікавим те, що «агапе» у Платона постає як потяг, прихильність до рідних та до чогось неживого.

До речі, Д.Рудебуш у дослідженні, присвяченому аналізу «агапе» в «Лісії» та «Державі», наголошує, що, згідно з даними платонівськими працями, агапе багато в чому тотожна із мудрістю; так, зокрема, він зазначає, що як апостол Павло пише, що «любов не шукає свого» (1 Кор. 13:5), так і мудрість служить не для себе, а заради інших (341d7–8) [14; 24–25].

Особливу увагу варто звернути на визначення Платоном любові-агапе у «Визначеннях»; дійсно «любов визнає вищою цінністю, центром всього значущого світу людину далеко не ідеальну, і скоріш за все не ідеальну, а повною мірою гріховну в багатьох відношеннях, у тому числі в моральному та естетичному (як недосконала будь-яка конкретно та історично обмежена людина, на відміну від абстрактного ідеалу)» [4, 3].

Звернімо увагу на останнє цитування Платона, де він фактично пише про тісний зв'язок філії та агапе, чого не було в докласичну

добу, коли тісний зв'язок був лише в ероса та філії (що в принципі буде спостерігатися і у Арістотеля). Відповідно до цього, В.Малахов, зазначає, що в Євангелії теж є досить схожий момент з платонівською думкою («μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» [Ів.15:13]), де філія явно зводиться на рівень високої любові – агапе; більше того – філія постає у якості телосу, який є спрямовуючим орієнтиром останньої [5, 129–130].

У Стагірита значно менше зустрічаються лексеми «агапічного словника», проте не розглянути їх не є доцільним:

I) Усі люди від природи прагнуть до знання. Доказ цьому – потяг до чуттєвих сприйняття (Πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει. Σημεῖον δ' ἢ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις: καὶ γὰρ χωρὶς τῆς χρείας) [Meth.980a21–22];

II) Це ж виявляється і у в Арістотеля в характеристиці дружби: «Бути коханим (φιλεῖσθαι/phileistai) – означає бути цінованим (ἀγαπᾶσθαι/agarastai) заради самого себе» [Rhet.1371a21];

III) Адже треба бути задоволеним; якщо в одним випадках стверджують краще, ніж інші, а в інших – хоча б не гірше (τοῦτ' ἰδίᾳ μὴ καθ' ἡμῶν δυσχεραίνωμεν· ἀγαπητὸν γὰρ εἶ τις τὰ μὲν κάλλιον λέγει τὰ δὲ μὴ χεῖρον) [Meth.1076a15–16];

IV) Але дружба в ім'я добродетності та в ім'я самих друзів з багатьма неможлива; бажано знайти і небагатьох друзів [Eth.Nic.1171a19–20].

Для учня Платона агапе містить також конотації цінності та потягу, а також те, що агапе пов'язано з філією. Те, що для Платона і Арістотеля агапе пов'язане з філією, на думку П. Флоренського, не є дивним. Флоренський з приводу цього зазначає, що «дієслово ἀγαπᾶν багато в чому схоже з φιλεῖν, але таке, якщо належить до розсудливо-моральної сторони душевного життя, воно не включає в себе ідеї про Охоче, безпосередньо з серця йде дія, яка виявляла б внутрішню схильність; ἀγαπᾶν позбавлене засвоєних φιλεῖν відтінків «робити охоче», «цілувати» (поцілунок і є один з таких «охоче», безпосередніх виразів почуття), звикнути працювати» [8, 398]. Скоріше за все, саме така еволюція розвитку конотацій та семантики агапічних слів безпосередньо сприяла виникненню самого слова «агапе».

Поява агапе в добу еллінізму: причини та наслідки.

Багато зарубіжних дослідників, як серед теологів, так і серед

філологів та філософів, вважають, що давньоєврейське слово агаба (אָגאַבָּה) – в грецькому перекладі Старого Заповіту передається словом, співзвучним з «агапе»; воно стало характерним для біблійної концепції любові [2, 11]. Проте ми схилиємося до думки, що воно є лише співзвучним, але не запозиченим з іншої мови. Адже простежується явна еволюція в давньогрецькій традиції щодо появи безпосередньо слова агапе: ἀγάραο – ἀγαπίσις – ἀγάπη.

На відміну від невизначеної любові, і такої, що перебуває ще в стані пошуку, цей термін (агаба) виражає досвід любові, що потім стає справжнім відкриттям іншої людини, що піднімається над егоїзмом, панування якого досі було абсолютним. Любов стає тепер турботою про іншу людину. Вона не шукає більше себе – занурена у п'яність щастя, навпаки, вона стає зреченням, вона готова на самопожертву, вона шукає її.

Поняття «агаба» – це аспект розвитку любові до вищого рівня, її глибинного очищення, її самовизначення у подвійному розумінні: в ексклюзивному характері – «тільки ця особливо» і в розумінні «назавжди». Любов передбачає повноту в усіх її вимірах, у тому числі у вимірі часу. Інакше вона не могла б існувати, оскільки її обіцянка прагне визначеності: любов – вічність. Любов є «екстазом», але це екстаз не миттєвого сп'яніння, а шлях, постійний вихід, що веде від замкнутості в собі до дарування самого себе і, таким чином, – до відкриття самого себе і навіть більше – до відкриття Бога [3, 12].

Р.Апресян, підкреслює, що смисл християнської любові, який пов'язаний саме зі словом «ἀγάπη», взагалі сформувався за допомогою двох потужних античних ідей любові: (перфекціоністського) платонівського еросу та (комунікативної) аристотелівської філії [1, 186]. У даному випадку чим більше місця віддається розумінню, тим менше залишається для почуттів. Агапе – це любов, яка утверджується завдяки розуму, тому вона абстрактна, найбільш безособистісна порівняно до інших форм любові [13, 53].

Причину «тотального» вживання поняття «агапе» на сторінках Біблії, адже ним позначається будь-яка любов – до ближнього, до ворога, до особи протилежної статі, до Бога. Це можна пояснити тим, що перекладачі Біблії з єврейської на давньогрецьку вбачали в любові не стільки пристрасне начало, скільки духовне (глибоке). Вони розглядали любов вже з теологічного боку, а оскільки любов, з релігійної точки зору, – це безпосередній дар Божий, то він не є

нерозумним явищем, він є розумним (мудрим) феноменом.

Саме ж слово «агаре» зустрічається лише тричі в античній літературі еліністичного періоду: у Філодема Гадарського (I ст. до н.е.) та Арістея (III ст. до н.е.); в обох випадках вони вживали це слово в контексті любові до Бога [11, 6]. А також в одному з фрагментів Оксірінхського папірусу (2 ст. до н.е.) єгипетська богиня кохання та війни Ізіда поіменована саме як «Агапе» (Р.Оху. 1380, 109) [15, 2]. Можливо, це свідчить саме про близькосхідні (не івритські, а єгипетські) корені цього слова і значення любові. Серед археологічних артефактів з таким словом можна віднайти лише один – це глиняний горщик з зображенням голої дівчини з її любовним домашнім ім'ям «Агапе»; датується 5 ст. до н.е. [9, 2].

Таким чином, можна зробити такі висновки:

1) лексеми «агапічного словника» пройшли червоною ниткою через усю давньогрецьку літературу, маючи такі конотації, як бути задоволеним, цінувати, потяг, прихильність;

2) виникнення слова «агапе» є плід розвитку та рефлексій давньогрецької філософії та літератури, що стало унікальним феноменом для християнської цивілізації та світової культури взагалі.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Апресян Р.Г.* От «дружбы» и «любви» – к «морали»: об одном сюжете в истории идей // Этическая мысль. Вып. 1. – М.: ИФ РАН, 2000. – С.163–181.
2. *Апресян Р.Г.* Слова любви: агаре, eros, filia / Р.Г. Апресян // Философия и культура. – 2012. – №8 (56). – С.27–40.
3. *Бенедикт XVI.* Бог є Любов / Папа Римський Бенедикт XVI. – Львів, «Міссіонер», 2008. – 58 с.
4. *Зубец О.П.* Любовь в зеркале морали / О.П.Зубец / Размышления о любви. – М.: Знание, 1989. – С.3–18.
5. *Малахов В.А.* Дружба как род любви / В.А.Малахов // Дружба: ее формы, испытания и дары. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2008. – С.129–134.
6. *Соловйов В.С.:* Жизненная драма Платона. Сочинения в двух томах. – М., 1988. – Т.2. – С.582–625.
7. *Тиллих П.* Любовь, сила и справедливость / П.Тиллих / Трактаты о любви / Сост. О.П. Зубец. – М.: ИФ РАН, 1994. – С.147–157.
8. *Флоренский П.* Письмо одинадцатое: Дружба / П. Флоренский / Столп и утверждение истины. В 2 тт. Т.1. – М.: Правда, 1990. – С. 393–463.
9. *Агаре* / Электронный ресурс. Режим доступа: [90 ISSN 2078-8142 Мультиверсум. Філософський альманах. – 2014. – Випуск 3 \(131\)](http://www.newworld-</div><div data-bbox=)

- encyclopedia.org/entry/agape
10. Boisacq É. Dictionnaire étymologique de la langue grecque, étudiée dans ses rapports avec les autres langues indo-européennes. – Heidelberg : C. Winter; 1916. – 1160 p.
 11. Lidell H.G. Scott R. A Greek-English lexicon. – Michigan University, 1848. – 1705 p.
 12. Moore A. Agape love, 2007 / Электронный ресурс / Режим доступа: <http://ru.scribd.com/doc/54754337/Agape-Love>
 13. Nygren A. Eros and Agape: A Study of the Christian Idea of Love. – University of Chicago Press, 1953. – 762 p.
 14. Socratic wisdom of agape // Электронный ресурс / Режим доступа: <http://jan.ucc.nau.edu/d-azmapp/Rudebusch%20Agape.pdf>
 15. Wenstrom W. E. Agapao / Электронный ресурс. Режим доступа: http://www.wenstrom.org/downloads/written/word_studies/greek/agapao.pdf

Туренко В.Е. «Агапічний словник» у давньогрецькій філософії та літературі: від Гомера до Нового Завіту.

У статті висвітлюється процес розвитку розуміння любові-агапе у давньогрецькій культурі. Автор, використовуючи античні джерела, доводить, що лексемами «агапічного словника» наповнена більшість текстів давньогрецької літератури і філософії від Гомера до появи новозавітних книг.

Ключові слова: агапе, «агапічний словник», античність, ерос, життя, любов, людина, філософія, філія.

Turenko V.É. «Агапический словарь» в древнегреческой философии и литературе: от Гомера до Нового Завета.

В статье освещается процесс развития понимания любви-агапе в древнегреческой культуре. Автор, используя античные источники, доказывает, что лексемами «агапического словаря» наполнено большинство текстов древнегреческой литературы и философии от Гомера до появления новозаветных книг.

Ключевые слова: агапе, «агапический словарь», античность, эрос, жизнь, любовь, человек, философия, филия.

Turenko V. «Dictionnery of agape» in Greek philosophy and literature: from Homer to the New Testament.

The article highlights the process of understanding love- agape in Greek culture. By using the work of linguists, leading Western experts on the Greek language dwells on hypotheses etymology of the word «agape». As part of the subject introduces the concept of «dictionnery of agape» to refer to a group of words in the Greek language, ones with root «agap», indicating a long history

and origin of the well-known concept of «agape». Using a powerful body of ancient sources - epics of Homer, the ancient drama and lyrics shows the basic connotation of the words «dictionary of agape» Particular attention is paid to the consideration of «dictionary of agape» in the philosophical legacy of Plato and Aristotle. He also argues that the appearance of the word «agape» is one of the stages in the development of the Greek language, and a significant role in this contributed to philosophical reflection .

Key words: agape, antiquity, «dictionary of agape», eros, life, love, people, philia, philosophy.